

İMPARATOR ANASTASİOS'UN SURLARI VE İSTANBUL'UN TARİHİ SU İKMAL SİSTEMİ

Anastasios'un Surları

Surları kim inşa ettirdi?

Niçin inşa edilmişti?

Duvar görevini nasıl yapmıştı?

Yapısı nasıldı?

Duvar önemini nasıl yitirmişti?

Ve şimdiki hali

İstanbul'un tarihi su ikmal sistemi

Niçin inşa edilmişti?

Kim inşa ettirmişti?

Sular nereden tedarik edilmişti?

Anastasios'un surları ve bu tarihi su ikmal sistemi, İstanbul'un dünya şehri olarak gurur duyduğu mirasının önemli parçalarıdır.

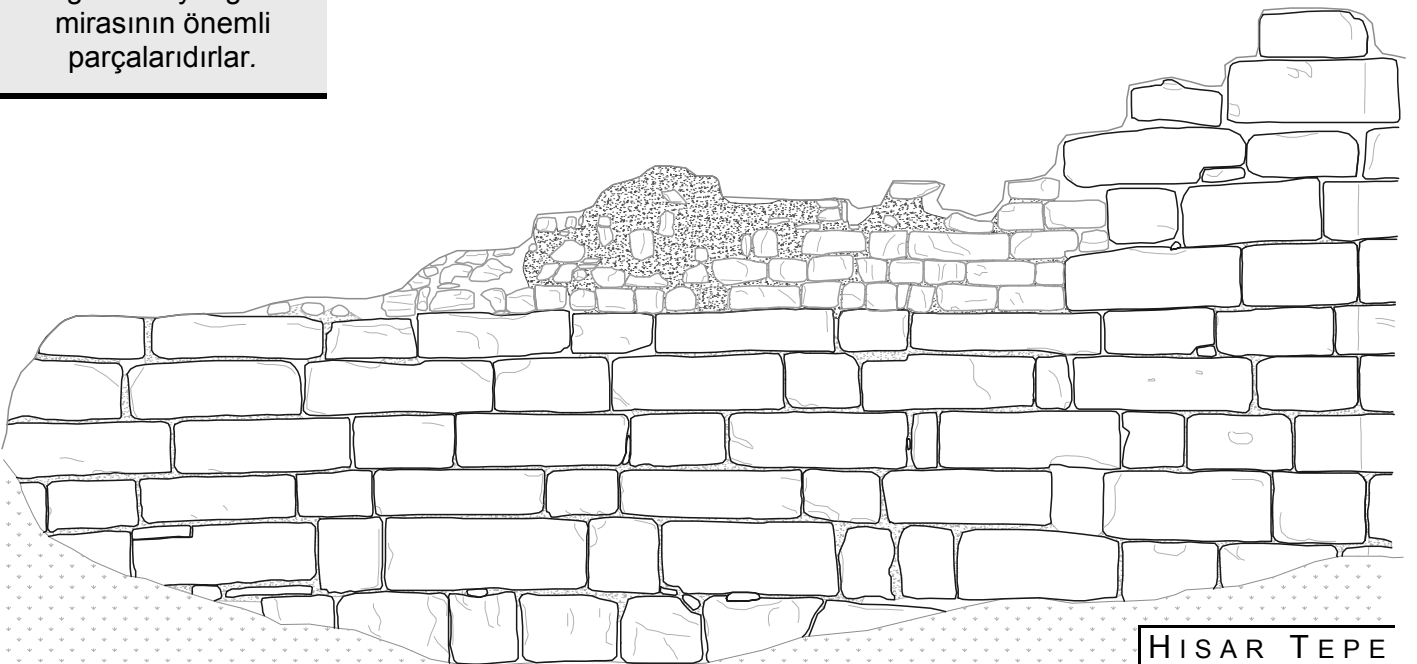
İstanbul'un sadece 65 km batısında Roma İmparatorluğunun mühendislik ve mimari kabiliyetinin emsalsiz bir örneği durmaktadır. Burada, İmparatorluğu korumak için Avrupa'daki en uzun savunma duvarı inşa edilmiştir. Marmara Denizi'nden Karadeniz'e kadar, 56 kilometrelik bir savunma duvarı oluşturan bu yapı, hala Trakya'nın sakın ormanları altında gizlice yatmaktadır.

Surları kim inşa ettirdi?

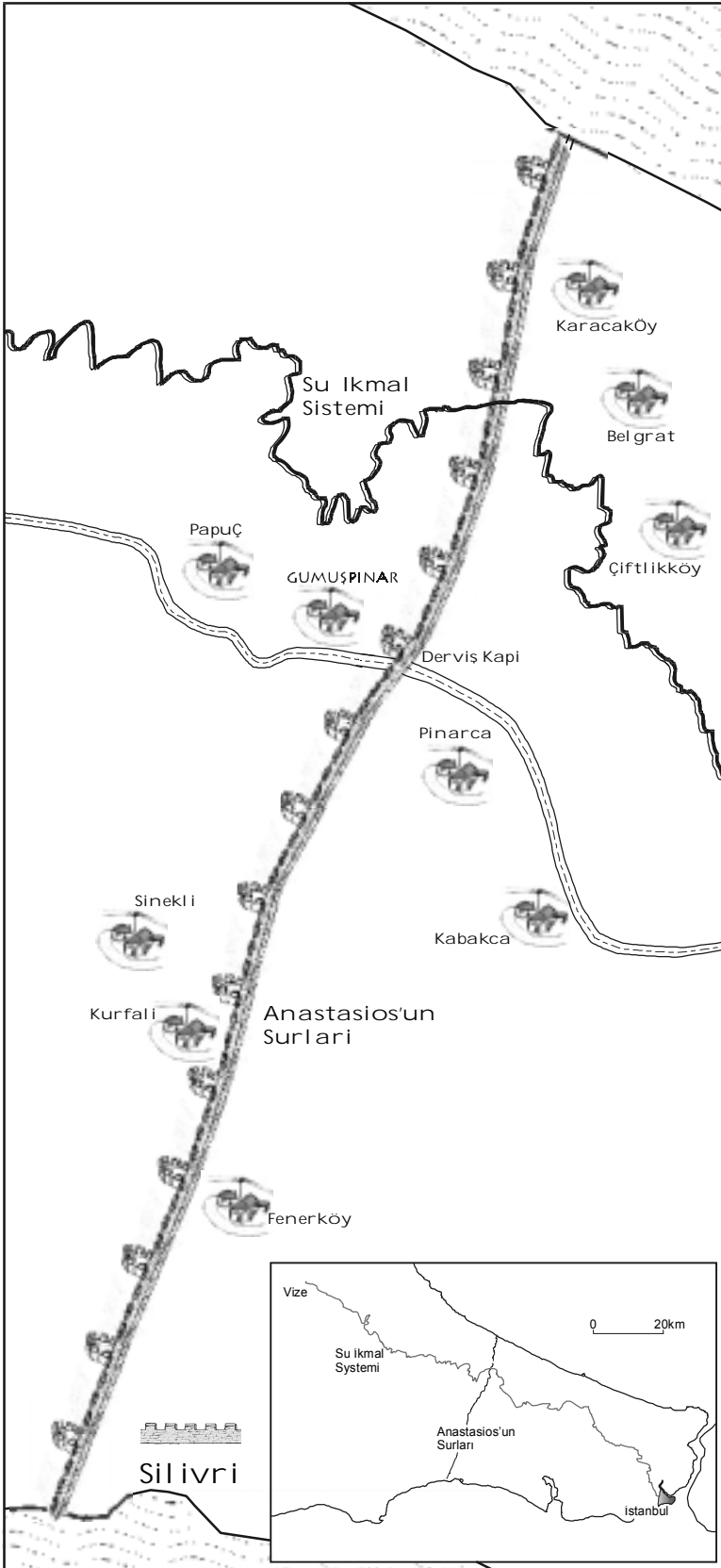
Romalı kaynaklarda genelde Uzun Duvar adıyla bilinen bu yapı altıncı yüzyılın başlarında İmparator Anastasios tarafından inşa ettirilmiştir.

Niçin inşa edilmişti?

İmparator Konstantin'in 330 yılında İstanbul'u başkent olarak ilan etmesiyle, İstanbul giderek imparatorluğun, hatta dünyanın en büyük ve önemli şehrine dönüşmüştü. Bununla beraber, İstanbul'un güvenliği de imparatorların akıllarından hiç çıkmayan hayati bir mesele olmaya başlamıştı. Altıncı yüzyılda, özellikle Türk ırkından olan Bulgarlar'ın sahneye çıkmasıyla, başkent batıdan gelen bir tehdit altında kalmıştı. Bu nedenle surlar İstanbul'u tamamen bu tehlikeden korumak için inşa edilmişti.

HISAR TEPE

Duvar görevini nasıl yapmıştı?

Tıpkı Amerika'nın Yıldız Savaşları savunma projesi gibi, bu duvar İstanbul'un batıdaki ilk savunma hattını oluşturmuştu. Büyük olasılıkla duvarda konuşlandırıldıkları tahmin edilen 4,000 askerin asıl görevi, duvarı daha büyük bir savunma takviyesi gelene kadar korumaktı.

Yapısı nasıldı?

Bazı bölümleri hala 5 metre yüksekliğe kadar ayakta kalabilen bu surların ilk inşa edildiği zamanki yüksekliği 10 metreydi. Su ana kadar yapılan çalışmalarda duvarda konuşlandırılan askerler için kışla olarak kullanılan en az 6 kale gün ışığına çıkarılmıştır. Duvar üzerinde çeşitli şekillerden oluşan kuleler arasında en göz alıcıları duvarın önünden 11.5 metre genişliğe kadar çıkan beşgen şeklinde olanlarıdır. Bunlar, Roma döneminden ayakta kalabilen en büyük kuleler arasında olup, duvarın yön değiştirdiği veya zayıf olduğu yerlerde durmaktadırlar. Kuleler kuzeyde ortalama 120 metrelik aralıklarda yer alırken, güney bölümünde bu mesafe 80 metreye inmektedir. Bu duruma göre, duvarın 56 km'lik uzunluğu boyunca toplam kule sayısı 340 olarak hesaplanabilir.

Duvar önemini nasıl yitirmişti?

150 yıl boyunca İstanbul savunmasında kilit bir rol oynayan bu surlar sonunda personel ve bakım masraflarının artması ve kuşatma tekniğinin gelişmesi sonucu etkisini yitirmişti. Duvarın tarihi giderek unutulmaya başladığı halde, görkemli kalıntıları buradan geçen seyyahların ilgisini uyandırmaya devam etmişti. Evliya Çelebi, bu yapıttan oldukça etkilenmiştir. 'Seyahatname'sinde, Silivri'nin yakınındaki 'yedi kat kale duvarı ve yedi kat hendek'ten söz eder.

Ve şimdiki hali

Duvarın güney bölümü tarım alanından geçtiği için dağılmış tuğla ve taşlardan başka duvardan hiç bir iz kalmamıştır. Ormanlık

bölgede kalan kuzey bölümüyse daha iyi korunmuş bir haldedir. İstanbul'un son 30 yıl içinde hızlı büyümesi ve bundan kaynaklanan yol yapımı, duvarın varlığını tehdit eden unsurların başında gelmektedir. Ayrıca, taş çalma olayları da duvarda büyük hasarlara neden olmuştur. Defineciler, özellikle Evcik'teki duvara bağlı olan Bizans kilisesinde birtakım hasarlara sebep olmuşlardır. Bunlara ilaveten 1994 yılında Derviş Kapısı'ndaki bir kule bu şekilde zarar görmüştür.

İstanbul'un tarihi su ikmal sistemi

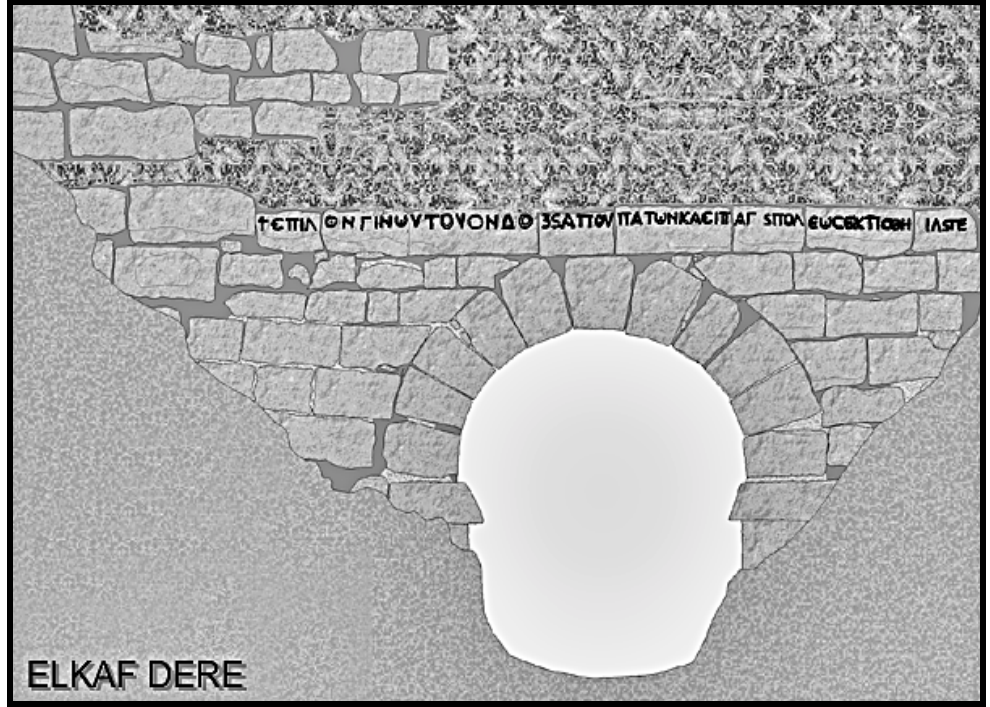
Niçin inşa edilmişti?

İstanbul'un dördüncü yüzyılda, Roma imparator-luğunun yeni başkenti olarak seçilmesiyle, tıpkı yirminci yüzyılda olduğu gibi büyük bir nüfus patlaması yaşanmıştı. Bu gelişme doğal olarak beraberinde büyük altyapı sorunlarını da getirmişti. Büyüyen nüfusun gıda ihtiyaçlarını karşılamak için gemiyle Mısır'dan buğday bile getirilmekteydi. Yiyecekler beraber halkın suya da gereksinimi oluyordu ve bu talep Roma dünyasındaki en uzun ve karmaşık su kemeri sistemiyle karşılanmıştı.

Karmaşık yapılarını ancak bugün takdir edebildiğimiz bu eserler, hem tarihi önemi, hem de turizmin geliştirilmesi ve doğal güzelliklerinin devamı yönünden korunmaları bir medeniyet borcu haline gelmiştir.

Kim inşa ettirmişti?

Su sistemi, şehrin varlığının sürdürülmesinde yaşamsal bir etken olduğu için aralarında Valens ve Teodosius olmak üzere bir çok imparator bu sisteme ilaveler yaptırmışlardı. Bugün belki sistemin en meşhur parçası, İstanbul'un merkezinde yer alan Bozdoğan su kemeridir. Bu yapının 373 yılında daha sonra Gotlara karşı savaşırken ölen Valens'in inşa ettirdiğine inanılmaktadır.

Sular nereden tedarik edilmişti?

İstanbul'a 212 kilometrelik mesafedeki Vize yakınlarından bile toplanan sular, tek bir yerden alınmayıp ağaç dallarına benzer bir şekilde, çeşitli kaynaklardan akmaktaydı. Bu sistem hem kanal, hem dereler üzerinden geçen su kemerinden oluşmaktaydı. Bir dizi su kemerinden en göz alıcısı olanı Kurşunlugerme'deki kemerdir. ('Germe' eski Türkçe'de su kemeri anlamında olup, bu bölgedeki birçok köyün isminde rastlanır). Bu ikmal hatları, İstanbul'daki Yerebatan Saray ve Aetius sarnıcı (bugünkü Vefa Stadyumu) gibi şehir surların içinde olan dev su depolarını doldurmaktaydı.

Osmanlı dönemindeki devamı

Yaklaşık bin yıl devamlı kullanımdan sonra, onikinci yüzyılda Bizans su ikmal sistemi muhtemelen depremlerin yarattığı hasarlar yüzünden terk edilmişti. İstanbul'u fethinden sonra, Sultan Mehmet bu Romalı yapıtların tamir edilmesiyle beraber yenilerinin de inşa edilmesini emretmişti. Diğer yandan, Osmanlı İmparatorluğu dış dünyadan daha az tehdit altında kaldığı için surlar içindeki dev sarnıklar artık tarihe karışmıştı. Bu dönemde, başta Belgrat Ormanı'ndaki Halkalı Suları ve Kırkçeşme su ikmal sistemleri olmak üzere Mehmet, kendisinden sonra da devam edecek olan görkemli projeler başlatmıştı. Mehmet'ten daha sonra, Kanuni Sultan Süleyman'ın emriyle Mimar Sinan su sistem üzerinde çalışıp gerek kendi şaheserleri olan Selimiye ve Süleymaniye camileriyle, gerekse Kurşunlugerme ve Büyükgerme'deki Romalı yapıtlarıyla rekabet edebilen Mağlova su kemerini inşa etmişti.

Anastasios Surları Projesi bir İngiliz-İtalyan ortak girişimi olup, Newcastle Üniversitesi'nden James Crow ve Richard Bayliss ile Roma Üniversitesi'nden Alessandra Ricci ve Paolo Bono tarafından yönetilmektedir